

Jaz sem Janez Janša!

Ekskluzivni vpogled v dokumentarec, ki je vznemiril Slovenijo, ne da bi ga sploh kdo videl

Piše: Marcel Štefančič, jr.

Pred časom smo na lepem slišali, da premier Janez Janša nastopa v porno filmu. Ali bolje rečeno: da ga dokumentarec *Jaz sem Janez Janša*, ki ga je posnel multimedijски umetnik Janez Janša, postavlja v porno kontekst, s čimer ga morda žali, obrekuje, zlorablja in tako dalje. To je premieru Janezu Janši in nam, prijetno vznemirjeni slovenski javnosti, javil Gregor Pajič, zgroženi direktor državne Vibe, ki je rekel, da mora take reči obvezno prijaviti, ker da je z državnim denarjem prepovedano financirati pornografske filme ali pa filme s pornografsko vsebino. Kar je seveda tako relativno, da je bil izbruh moralne panike in patriotske histerije, s Pajičevo »prijavo« vred, ne le nesmiseln in nepotreben, ampak tudi amaterski, grotesken in absurd, še toliko bolj, ker so v Sloveniji z državnim denarjem že nastali filmi s pornografskimi prizori, tako nekoč, v socializmu (Šprajčev *Odpadnik*), kot zdaj, v kapitalizmu (Möndorferjevo *Predmestje*). Absurdno je bilo to, da je Pajič to sploh prijavil, obenem pa je bilo še bolj absurdno to, da je to prijavil nekdo, ki filma sploh ni videl in ki je le slišal, kaj da se v filmu dogaja.

Ko boste dokumentarec *Jaz sem Janez Janša* videli (premierno bo prikazan jeseni v Portorožu, na Festivalu slovenskega filma), se vam bo vse skupaj zdelo še bolj absurdno. Zdaj, ko sem ga videl, lahko rečem le tole: ne dvomim, da obstajajo kleni, neuslišani, patriotski fantje, ki hočejo na vsak način videti pornič z Janezom Janšo (v vlogi maskiranega, v usnje odetega dominatorja z bičem morda), toda za zdaj se bodo morali zadovoljiti s svojimi neizživetimi fantazijami. Tisti tako šikani-rani in napihnjeni »porno prizor« namreč traja le *sekundo* (če med gledanjem filmov mežikate, ga zlahka zgrešite), vzeta pa je iz kulturnega filma Brucea LaBrucea – in seveda, nobene zveze nima z Janezom Janšo. Zvezo ima

Gotovo obstajajo kleni, neuslišani, patriotski fantje, ki hočejo na vsak način videti pornič z Janezom Janšo, v vlogi maskiranega, v usnje odetega dominatorja z bičem morda. A se bodo morali zadovoljiti s svojimi neizživetimi fantazijami.

le z Vaginalom Davisom, ameriškim transvestitskim performerjem, ki je nastopil v LaBruceovem filmu, ki je v preteklosti že sodeloval z Janezom Janšo, recimo pri projektu *Visions of Excess*, ki ga je Mladina leta 2004 razglasila za »žur desetletja«, in ki nastopa tudi v Janševem dokuju – kot eden izmed mnogih intervjuvancev. Namesto da bi Janez Janša Vaginala Davisa na dolgo in široko predstavljal, pokaže hipni insert iz LaBruceovega filma – in vse je jasno. Ena sličica pove več kot tisoč besed.

Še mnogo bolj absurdno – če je to sploh mogoče! – pa je, da je Pajič kot nekaj ilegalnega prijavljal nekaj odličnega, lucidnega, zabavnega, eruditskega, globalno konkurenčnega in za slovenske razmere nadpovprečnega, da ne rečem unikatnega. *Jaz sem Janez Janša* je fina zmes dokuja, biografije, eseja, študije in traveloga z živim smislom za ironijo in samoironijo. A po drugi strani: od Janeza Janše – enega izmed treh umetnikov, ki so se pred leti uradno preimenovali v Janeze Janše – manj niti nismo mogli pričakovati. Da bo dal Janez Janša od sebe kaj cenenejšega, enoumnega,

topoglavega, napol pečenega, nepremišljene- ga, enostavnega, žaljivega, magari pornografskega, je bilo – glede na opus – malo verjetno. V deželi, ki pretežno producira tako slabe filme, da izgledajo ilegalno, je res lepo videti film, ki je tako dober, da izgleda ilegalno.

Jaz sem Spartak!

Toda to vas naj nikar ne zavede. V resnici je huje. Ko bo Janez Janša videl ta dokumentarec, si bo želel, da bi bil v porno filmu. Želel si bo, da bi bil v stotih porno filmih. Dokumentarec *Jaz sem Janez Janša* je hujši od pornografije: to je namreč načrt, kako se znebiti Janeza Janše – po mirni poti, brez nasilja, brez tistega »najprej diskreditacija, potem likvidacija«. Ne, to ni diskreditacija Janeza Janše, ampak glorifikacija Janeza Janše. To ni zgodba o tem, kako se Janeza Janše znebiti z diskreditacijo, ampak kako se ga znebiti z glorifikacijo – z mantranjem njegovega imena (*»Jaz sem Janez Janša, jaz sem Janez Janša, jaz sem Janez Janša«*), njegove ideologije (kdor ni Janez Janša, ni naš) in njegovega slogana *»Več nas bo, prej bomo na cilju.«*

Na začetku je bila beseda. In ta beseda je bila ime. Ker pa je to zgodba o treh umetnikih, ki so svoja imena spremenili (v Janeza Janšo), se začne s človekom, ki je spremenil svoje ime. Dražen Dragojevič, *master of ceremony* tega dokuja, dobi mejl, pod katerim je podpisan Robert Rich. Kdor se kaj spozna na zgodovino Hollywooda, ve, da je bil Robert Rich psevdonim holivudskega scenarista Daltona Trumba, nekdanjega komunista, ki je v času hladnovojne protikomunistične histerije, makartizma in razvpite Kongresne komisije za protiameriške dejavnosti pristal na črnem spisku, tako da je bil prisiljen pisati pod psevdonimi – eden izmed njih je bil Robert Rich. In ta psevdonim je dobil celo oskarja! Če je hotel Trumbo delati, če se je hotel preživljati, se je moral preimenoovati. Kar nas pripelje do vprašanja: se moraš v Sloveniji preimenoovati v Janeza Janšo, da bi lahko preživel? Moraš postati Janez Janša, da bi lahko delal? Da bi lahko sploh prišel do dela?

No, Robert Rich Dragojeviču pošlje link: *»Poglej si to! Zdi se mi zanimivo za tvoj dokumentarec o imenih.«* In na YouTubeu se prikaže finale Kubrickovega Spartaka, v katerem uporniške sužnje po bitki pozovejo, naj identificirajo mrtvega ali živega sužnja, imenovane ga Spartak. Če ga bodo identificirali, jih ne bodo križali. Spartak, ki ga igra Kirk Douglas, noče, da bi rimski vojaki križali vse sužnje, zato vstane, rekoč: *»Jaz sem Spartak!«* Toda še v istem hipu vstane nekdo drug, rekoč: *»Jaz sem Spartak!«* Drug za drugim potem vstajajo sužnji in ponavljajo: *»Jaz sem Spartak! Jaz sem Spartak! Jaz sem Spartak! Jaz sem Spartak!«* Vsi se preimenujejo v Spartake. In vse na koncu

križajo. Kar je seveda anticipacija – in apokaliptična perverzija – Janševega slogana *»Več nas bo, prej bomo na cilju.«*

O vlogi in funkciji imena potem pripovedujejo umetniki z vsega sveta – Hoo Kuan Cien, Anders Jirás, Nelisiwe Xaba, Tith Kaniha, Mohammad Hidayat, Eva Mattes, Franco Mattes, Tim Etchells, Hans Bernhard, pa Vaginal Davis, psiholog Vid Vodusek, pravnik Miro Cerar, filozof Mladen Dolar, pesnik Miroslav Košuta, novinarka Jela Krečič, umetnostni teoretik Miško Šuvaković, italijanski sociolog Antonio Caronia, kanadska profesorica Catherine M. Soussloff in tako dalje. Nekateri so s svojimi imeni zadovoljni, drugi ne. Nekateri motijo, druge ne. Nekateri bi jih spremenili, drugi so jih že. Nekaterim je všeč zven njihovega imena, drugim je njihovo ime všeč le v izvornem zapisu, recimo s kitajskimi pismenkami, tretjim se zdi, da njihovo ime zveni kot ime lika iz risank. Toda ime je pravica in dolžnost, pravi Cerar. In seveda, lastno ime ni le last posameznika, ampak tudi last družbe: posamezniku omogoča, da dobi socialno zavarovanje, pravico do zdravstvenih storitev in take reči, družbi pa omogoča, da ga kaznuje, pravi Caronia. Pokopališča so polna imen, ki so mislila, da so nenadomestljiva in nesprenmljiva.

Heil Schicklgruber!

Problem kakopak nastopi, ko se pojavi tvoj soimenjak – nekdo, ki ima tako ime in tak priimek kot ti. Zadrega je očitna. Nelagodje tudi. Lahko si sicer ponavljaš *»moje ime ni moja identiteta«*, toda to ničesar ne spremeni. To, kar si (ali pa misliš, da si), itak ni kak dosežek. Do dosežka pelje sprememba imena. Umetnica Kristin Sue Lucas se je uradno preimenovala iz Kristin Sue Lucas v Kristin Sue Lucas – preimenovala se je v enako ime kot prej. Osvežila ga je – kot spletno stran. Razlog več, da so Vaginal Davis in zakonca Mattes stalno spreminjali imena. In razlog več, pravi Dolar, da so revolucionarji spremenili svoja imena – Vladimir Iljič Uljanov si je nadel ime Lenin, Lev Davidovič Bronstein si je nadel ime Trocki, Josif Visarionovič Džugašvili si je nadel ime Stalin, Josip Broz si je nadel ime Tito.

Ne moreš spremeniti sveta, če ti je ime Vladimir Iljič Uljanov ali pa Josif Visarionovič Džugašvili. Lenin ali pa Stalin zveni bolje, bolj udarno, bolj aktivno. Bi Bill Clinton postal ameriški predsednik, če bi ohranil svoje prvotno ime, William Jefferson Blythe? Bi Rasputin in Kaligula prišla tako daleč, če bi ohranila svoji prvotni imeni, Grigorij Jefimovič Novik in Gaj Julij Cezar? Bi Muhammad Ali dosegel vse to, kar je dosegel, če bi ostal Cassius Clay? Bi uspelo Polu Potu Kambodžo poslati v leto nič, če bi ostal Saloth Sar? Bi posli uspeva-

li kitajskemu poslovnežu, če bi ena izmed pisemk v njegovem imenu pomenila »izgubo« oz. »neuspeh«? In navsezadnje, bi Hitler postal Hitler, se sprašuje Dolar, če Hitlerjev oče Alois priimka Schicklgruber ne bi spremenil v Hitler? Bi imel tako sadistično ljubezensko razmerje z nacijo, če bi se pisal Schicklgruber? Vzklikanje *Heil Schicklgruber!* zagotovo ne bi imelo takega učinka kot vzklikanje *Heil Hitler!*. A po drugi strani, tudi sam Janez Janša – hja, premier Janez Janša – se je, pravi Ilinka Todorovski, preimenoval: bi prišel tako daleč, če bi ohranil svoje prvotno ime, Ivan Janša? Bi lahko z nacijo počel to, kar počne žensko, če bi ostal Ivan Janša? Ne, malo verjetno. Ime Janez Janša zveni bolj melodično, bolj blagovzvočno, bolj ljudsko, bolj vseslovensko, bolj zapeljivo – lažje pride v slovenska srca. Nič, najbolje se je preimenovali. Ne moreš spremeniti sveta, če ne spremeniš svojega imena. Ime je sporazum med mano in družbo, pravi Caronia: družbe ne moreš spremeniti, če ne prelomiš tega sporazuma. Umetniki, ki so svoja imena spremenili v Janeze Janše, so storili natanko to.

Saj res: kaj se zgodi, če se pojavi nekdo, ki ima natanko tako ime in natanko tak priimek kot ti? Etchells pravi, da mu gredo soimenjaki na živce. Toda to je še najmanj. Kaj če je tvoj soimenjak komunist? Kaj če je kriminallec? Kaj če je terorist? Kaj če je umetnik? In kaj če se je rodil istega dne in istega leta kot ti? Jasno, to ima lahko tudi dobre plati: v vojsko ga recimo vpokličejo namesto tebe. Toda soimenjaki so lahko tudi »precej resen problem, problem, ki lahko iz tira vrže ves sistem«, pravi master of ceremony. »Predstavljaš si, da živiš v kraju, v katerem se na tisoče ljudi – do zadnjega – imenuje enako kot ti. Izginil bi. Postal bi gospod Nihče. Takšen kraj bi raje zapustil – ali pa bi si spremenil ime.«

Več nas bo, prej bomo na cilju!

Ko so se trije umetniki preimenovali v Janeze Janše, so posegli v ime Janeza Janše,

predsednika SDS in premiera Slovenije. Je to problem? V resnici ne: kajti prav Janez Janša od Slovencev pričakuje in terja, da postanejo Janezi Janše. Njegov slogan se pač glasi: »Več nas bo, prej bomo na cilju!« Janez Janša Slovence poziva, naj se preimenujejo v Janeze Janše. Logično: Več nas bo, prej bomo na cilju! In začelo se je »razmnoževanje Janeza Janše«. Nekateri so imeli občutek, da se to ime širi kot bolezen, epidemija, virus, drugi pa so panično dahnil: »Upam, da ne bomo vsi postali Janez Janša.« Kar je bila le prerokba, ki je izpolnila samo sebe: **Emila Hrvatina**, Žigo Kariža in Davida Grassija ne moreš več poljubiti – na lice, čelo ali ustne lahko poljubiš le še Janeza Janšo, pravi Miško Šuvaković.

Je to pornografsko? Morda. A to je nebitveno. To, kar je bistveno, je namreč huje od pornografije. In to, kar je huje od pornografije, je slaba novica za premiera Janeza Janšo. Kaj so trije novi Janezi Janše dosegli s pomnožitvijo imena Janeza Janše? Premier Janez Janša, pravi Zdenka Badovinac, direktorica Moderne galerije, zdaj izgleda le še kot pločevinka juhe Campbells v delih Andyja Warhola. Še huje: pomnožitev imena Janeza Janše, pravi teatrolog Blaž Lukan, vodi v »izgubo referenta«, »izginotje subjekta« – v izginotje tistega prvotnega Janeza Janše, premiera Janeza Janše, v katerega so se preimenovali trije umetniki. Več nas bo, prej bomo na cilju – več bo Janezov Janš, prej bo Janez Janša izginil. Cilj Janezov Janš je ultimativni *money shot* – izginotje Janeza Janše. Izbris. Magari samoizbris. Ha. Ali kot pravi Mladen Dolar: »*S tem, da*

Absurdno je, da je Pajić kot nekaj ilegalnega, prijavljaj nekaj odličnega, lucidnega, zabavnega, globalno konkurenčnega in nadpovprečnega, da ne rečem unikatnega.

so se pojavili štiri Janezi Janše, noben Janez Janša ne more več preprosto prebivati znotraj svojega imena in biti on sam.« Še najmanj tisti prvotni, izvorni Janez Janša.

Še huje: trije novi Janezi Janše imajo do imena Janez Janša večjo pravico kot prvotni Janez Janša, pravi Antonio Caronia. Ne brez razloga: Janezi Janše so garali, da bi postali Janezi Janše – včlanili so se v SDS, hodili

na njene shode, kongrese, piknike in športne dneve, slavili ime in lik Janeza Janše, spremenili vse svoje dokumente, lezli na Triglav, mantrali »*Jaz sem Janez Janša*«. Hop, hop, hop! Gremo, SDS, gremo! Janez Janša, avtor dokuja *Jaz sem Janez Janša*, se je celo poročil kot Janez Janša – njegova poročna priča je bil Janez Janša, ženina poročna priča je bil Janez Janša. Imena Janeza Janše niso »le simulirali, ampak so ga dejansko zakonito uporabljali«, pravi filozof Lev Kreft – svoje življenje so zastavili, žrtvovali ali pa vsaj tvegali. In kar naenkrat so tudi postali Janez Janša.

Ko pride politik na oblast, je od njega odvisno, koliko se bo vmešal v življenja ljudi. Nekateri se odločijo, da se bodo vmešali

Page: 58

Reach: 58000

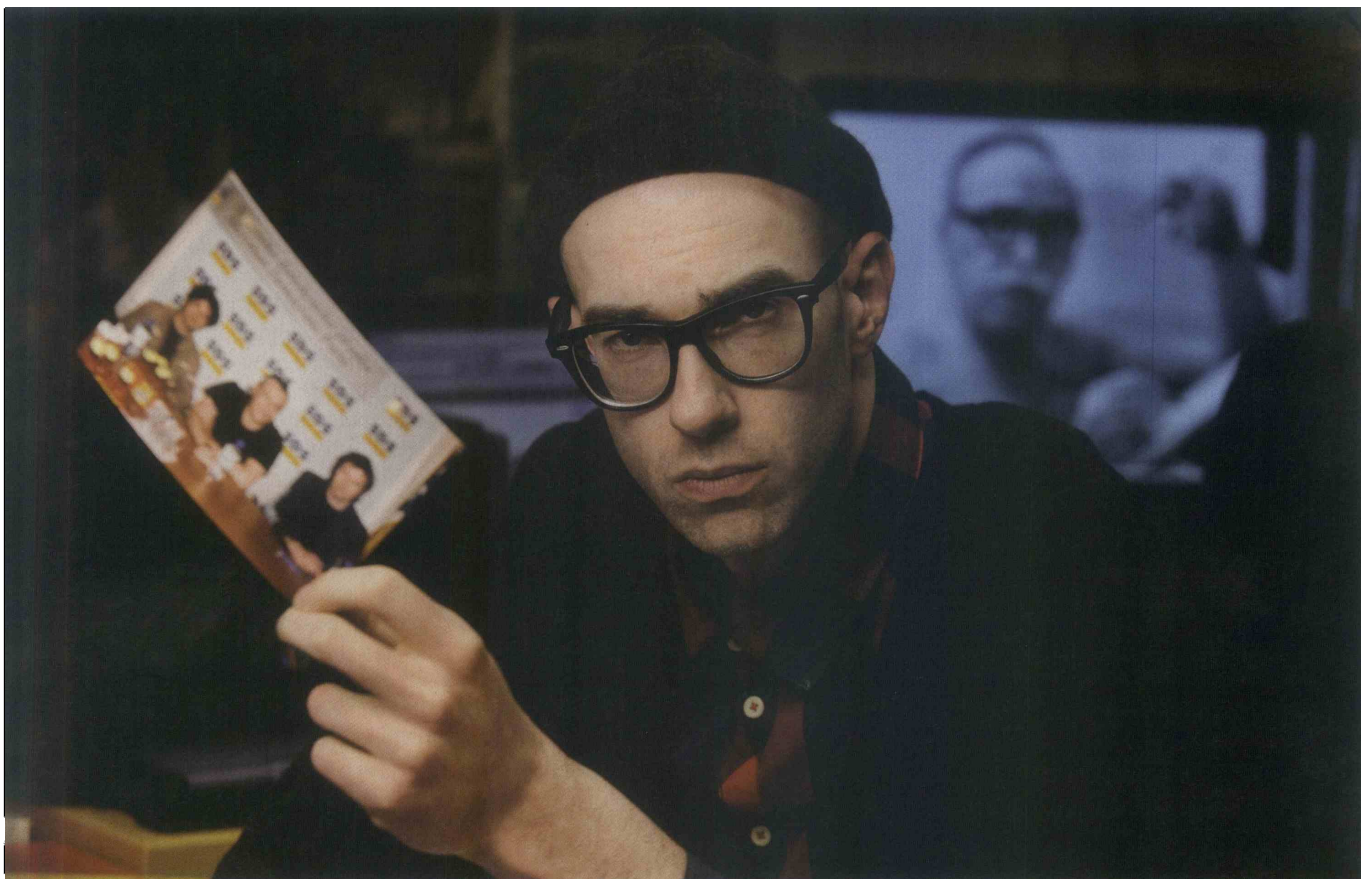
Country: SLOVENIA

Size: 1079 cm2

4 / 4

manj, nekateri se odločijo, da se bodo vmešali bolj, nekateri pa se odločijo, da se bodo zelo vmešali. Janez Janša se je odločil, da se bo zelo vmešal. In trije umetniki, ki so se preimenovali v Janeze Janše, so sklenili, da se bodo vmešali v njegovo življenje. Več jih bo, prej bodo na cilju. In njihov cilj je, da Janeza Janšo priženejo do točke, ko bo imel le še dve možnosti – da se odseli ali preimenuje.

Film *Jaz sem Janez Janša* – doku o tihi, počasni, mirni, permanentni revoluciji – je vesel, poskočen in optimističen, zato se tudi konča s *happy endom*. x

Dražen Dragojević s fotografijo
Janeza Janše, Janeza Janše in
Janeza Janše./Foto: Miha Fras